

Sygn. akt I UK 394/14

POSTANOWIENIE

Dnia 1 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania [...] Centrum [...] w R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...]
z udziałem zainteresowanych A. B.
o wymiar składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 1 kwietnia 2015 r.,
skargi kasacyjnej [...] Centrum [...] w R.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 13 marca 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 marca 2014 r., sygn. akt III AUa [...], Sąd Apelacyjny w [...] – w sprawie z odwołania [...] Centrum [...] w R. (dalej jako: „odwołujący się”) przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...] przy udziale zainteresowanego A.B. o wymiar składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy – oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. Ośrodka Zamiejscowego w [...] z dnia 12 listopada 2013 r., sygn. akt IX U [...], oddalającego odwołanie odwołującego się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w [...] z dnia 8 marca 2013 r., którą dokonano przypisu składek na

ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy za okresy od listopada 2010 r. do grudnia 2011 r. oraz od lutego do października 2012 r. z tytułu umowy o świadczenie usług medycznych wykonywanej na rzecz odwołującego się przez A. B. (dalej jako: „zainteresowany”) w ramach Konsorcjum Usług Medycznych.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołujący się zaskarżył skargą kasacyjną. Skargę oparto na obydwu podstawach kasacyjnych określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) skarżący zarzucił naruszenie:

1) art. 750 w związku z art. 65 § 2 k.c. oraz w związku z art. 35 ust. 1 i art. 35a ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U. z 2007 r. Nr 14, poz. 89 ze zm.) oraz § 19 rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 13 lipca 1998 r. w sprawie umowy o udzielenie zamówienia na świadczenia zdrowotne (Dz.U. Nr 93, poz. 592 ze zm.; dalej jako: „rozporządzenie”) przez jego błędną wykładnię i uznanie, że umowa zawarta przez odwołującego się z zainteresowanym jest umową o świadczenie usług, do której zastosowanie mają przepisy kodeksu cywilnego, podczas gdy umowa ta jest odrębną umową nazwaną – „umową o udzielenie zamówienia na świadczenie zdrowotne” uregulowaną odrębnymi przepisami;

2) art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2013 r., poz. 1442 ze zm.; dalej jako: „ustawa systemowa”) i dokonanie wykładni rozszerzającej tego przepisu na umowę nazwaną;

3) art. 35 ust. 1 pkt 3, ust. 2, ust. 3 i ust. 4 oraz art. 35a ust. 1 - 5 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej oraz § 19 rozporządzenia przez ich błędną wykładnię i uznanie, że regulacja ustawowa oraz rozporządzenia stanowiących przepisy bezwzględnie obowiązujące w dacie zawierania pierwszej umowy, jest niewystarczająca do uznania „umowy o udzielenie zamówienia na świadczenie zdrowotne” jako uregulowaną „odrębnymi przepisami” w rozumieniu art. 750 k.c.;

4) art. 26 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 27 ust. 1 - 8 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2013 r., poz. 217 ze zm.) przez ich błędną

wykładnię i uznanie, że regulacja ustawowa oraz rozporządzenia stanowiących przepisy bezwzględnie obowiązujące w dacie realizacji pierwszej i zawierania kolejnej umowy, jest niewystarczająca do uznania „umowy o udzielenie zamówienia na świadczenie zdrowotne” jako uregulowaną „odrębnymi przepisami” w rozumieniu art. 750 k.c.;

5) art. 83 ust. 1 pkt 3 oraz art. 38 ust. 1 ustawy systemowej, przez jego błędną wykładnię i uznanie, że zaskarżona decyzja jest decyzją wydaną w indywidualnej sprawie w zakresie ustalenia wymiaru składek zainteresowanego.

W ramach podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) skarżący zarzucił naruszenie:

- art. 316 § 1 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na nierozpoznaniu istoty sprawy i wydaniu orzeczenia, pomimo zaskarżenia w całości orzeczenia Sądu pierwszej instancji, bez uprzedniego dokonania analizy przepisów szczególnych regulujących umowę zawartą przez odwołującego się z zainteresowanym, która to umowa z uwagi na podmioty, ale i przedmiot umowy, jest umową nazwaną określoną przepisami szczególnymi;

- art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez niedostateczne wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku i ograniczenie się do opisu rozumienia przepisu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej z pominięciem regulacji przepisów ustawowych znajdujących zastosowanie do przedłożonej w postępowaniu umowy;

- art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 4 k.p.c. przez oddalenie apelacji, pomimo że dopuszczalne było uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ponieważ Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy sprowadzającej się do oceny prawnej umowy zawartej przez odwołującego się z zainteresowanym jako umowy o świadczenie usług, do której nie stosuje się przepisów o zleceniu.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) oparto na przyczynach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Wskazano, że „w niniejszej sprawie występuje, zarówno istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 kpc, jak i potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie i wątpliwości w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 kpc.”.

Zagadnienie prawne sprawy dotyczy kwestii dokonania kwalifikacji prawnej umów, których stronami są podmioty lecznicze i przedmiotem świadczenia są „świadczenia zdrowotne”. W ocenie skarżącego „umowy”, które są zawierane przez „jednostki sektora” ochrony zdrowia - w szczególności samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, jak w niniejszej sprawie - a których przedmiotem jest udzielenie „świadczenia zdrowotnego”, z osobami posiadającymi wyłączne kwalifikacje (zgodnie z odrębnymi przepisami), które mogą takie świadczenia wykonywać na rzecz pacjentów, są umowami nazwanymi - „umowami o udzielenie świadczenia zdrowotnego” uregulowanymi poza kodeksem cywilnym, w innych przepisach bezwzględnie obowiązujących (obecnie ustawa o działalności leczniczej, uprzednio ustawa o zakładach opieki zdrowotnej i rozporządzenie).

Typ umowy w postaci „umowy o udzielenie zamówienia na świadczenie zdrowotne” - występujący i powtarzający się obecnie w obrocie pomiędzy podmiotami leczniczymi, podmiotami które muszą spełniać określone kryteria zawodowe, posiadać odpowiednie kwalifikacje i prawo do wykonywania zawodu, zawiera wiele cech charakterystycznych jedynie dla tej umowy. Umowa o udzielenie zamówienia na świadczenie zdrowotne w obrocie prawnym stanowi nowy typ umowy nazwanej. W konsekwencji umowa o udzielenie zamówienia na świadczenie zdrowotne nie jest objęta zakresem unormowania art. 750 k.c.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona przeciwna wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna strony odwołującej się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że „w niniejszej sprawie występuje, zarówno istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 kpc, jak i potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie i wątpliwości w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 kpc.”. Nie można jednak uznać, że strona skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października

2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Z kolei odwołanie się do przesłanki istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, pomimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane).

W myśl utrwalonego orzecznictwa nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Przedstawione w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie rozpatrywanej skargi kasacyjnej do rozpoznania kwestie zostały już wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 13 lutego 2014 r., I UK 323/13 - LEX nr 1455194, Sąd Najwyższy zajął stanowisko, zgodnie z którym umowa, na podstawie której lekarz wykonuje swój zawód polegający na udzielaniu świadczeń zdrowotnych nie

może być utożsamiana z umową o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przez Fundusz w rozumieniu art. 132 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 ze zm.; dalej jako: „ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej”), ani z zawieraną w jej ramach umową o zamówienie na świadczenia zdrowotne, o której mowa w art. 133 tej ustawy w związku z art. 35 ust. 1 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej. W uzasadnieniu powołanego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że umowa o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej (art. 133 w związku z art. 132 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej) oraz umowa o udzielenie zamówienia na świadczenia zdrowotne (art. 35 i art. 35a ustawy o zakładach opieki zdrowotnej) należą do umów nazwanych, do których nie stosuje się z mocy art. 750 k.c. przepisów o zleceniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2004 r., III CK 134/04, OSP 2005 nr 6, poz. 79). Niemniej jednak umowy te nie mogą być utożsamiane z umową o świadczenie usług medycznych. Sąd Najwyższy wskazał w szczególności, że czym innym jest zakres przedmiotowy wykonywania zawodu lekarza (zawodu medycznego), na który składają się wyszczególnione przykładowo typy czynności objętych pojęciem świadczeń zdrowotnych w rozumieniu art. 3 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej, a czym innym forma wykonywania tego zawodu, który może być realizowany na podstawie umowy o pracę, umowy cywilnoprawnej, czy w ramach działalności gospodarczej. Z tego też względu umowa, na podstawie której lekarz wykonuje swój zawód polegający na udzielaniu świadczeń zdrowotnych nie może być utożsamiana z umową o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przez Fundusz w rozumieniu art. 132 ust. 1 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej, ani z zawieraną w jej ramach umową o zamówienie na świadczenia zdrowotne, o której mowa w art. 133 tej ustawy w związku z art. 35 ust. 1 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej. Uregulowana w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej umowa o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej zawierana jest przez podmiot zobowiązany do realizacji zadań z zakresu ubezpieczenia zdrowotnego (Narodowy Fundusz Zdrowia) z podmiotem, który w myśl przepisów tej ustawy może być świadczeniodawcą. Zgodnie z art. 132 ust. 3 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej nie można zawrzeć umowy o

udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z lekarzem, pielęgniarką, położną, inną osobą wykonującą zawód medyczny lub psychologiem, jeżeli udzielają oni świadczeń opieki zdrowotnej u świadczeniodawcy, który zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z Funduszem. Z powołanego przepisu wynika, że rozważana umowa nie może być zawarta przez Fundusz z osobą wykonującą zawód medyczny u tego świadczeniodawcy, który zawarł ją z Funduszem. Stosownie do przepisu art. 133 zdanie drugie tej ustawy, takiej osobie świadczeniodawca nie może również zlecić - jako podwykonawcy - udzielania świadczeń opieki zdrowotnej w ramach umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej zawartej z Funduszem, w tym na podstawie umowy o zamówienie na świadczenia zdrowotne, o którym stanowi art. 35 ust. 1 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej. Zakaz ten nie dotyczy natomiast podwykonawcy, który może realizować udzielone zamówienie przez osobę trzecią, jeżeli umowa o udzielenie zamówienia tak stanowi (art. 35 ust. 2 zdanie drugie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej).

Z powyższych rozważań wynika, że zainteresowany w niniejszej sprawie nie mógł wykonywać umowy o świadczenie usług medycznych - odpowiednio do stanowiska zawartego w powołanym wyroku Sądu Najwyższego I UK 323/13 - ani w ramach umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przez Fundusz w rozumieniu art. 132 ust. 1 ustawy z 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ani z zawieraną w jej ramach umową o zamówienie na świadczenia zdrowotne, o której mowa w art. 133 tej ustawy w związku z art. 35 ust. 1 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej – w formie umożliwiającej wyłączenie stosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej.

Ponadto art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych został dodany przez art. 1 pkt 4 lit. b ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 110, poz. 1256) i obowiązuje od dnia 30 grudnia 1999 r. Wielość nowych rozwiązań przewidzianych w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, będącej jednym z podstawowych aktów prawnych reformowanego systemu, wiązało się z koniecznością dokonania bieżących korekt celem

zapewnienia spójności z innymi aktami prawnymi. Przykładem tego było wprowadzenie ust. 2a stwarzającego podstawę prawną do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne od przychodów z umów zawartych z tym samym pracodawcą lub w ramach której wykonywana była praca na rzecz pracodawcy, z którym wiązał stosunek pracy. Wolą ustawodawcy było bowiem objęcie tej grupy tym unormowaniem; zwłaszcza, że na gruncie przepisów prawa pracy miały miejsca sytuacje zawierania umów cywilnoprawnych przez pracodawców z własnymi pracownikami celem uniknięcia ponoszenia zwiększonych kosztów chociażby w związku z wypracowanymi godzinami nadliczbowymi. Dotyczyło to w dużej części zakładów opieki zdrowotnej. Zakładając spójność systemu prawnego ustawodawca wprowadził regułę, iż umowa cywilnoprawna zawarta z własnym pracownikiem podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu - tak jak umowa o pracę. Jeśli została ona zawarta wprawdzie nie z własnym pracodawcą, ale jeśli w ramach takiej umowy wykonywana jest praca na rzecz pracodawcy, z którym osoba wykonującą umowę zlecenia pozostaje w stosunku pracy, należy odprowadzać od niej składki na ubezpieczenia na takich samych zasadach jak w przypadku umowy o pracę. Powyższy przepis akcentuje zatem, że status pracownika na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych wyznacza w istocie nie tylko podstawa nawiązania więzi prawnej między pracownikiem a pracodawcą, ale również fakt świadczenia pracy, rzeczywistego wykonywania obowiązków pracowniczych. O włączeniu podmiotu do subsumpcji art. 8 ust. 2a ustawy systemowej decyduje przynależność do kategorii osób stanowiących grupę pracowników pozostających w stosunku pracy i wykonujących obowiązki pracownicze oraz zawarcie umów o świadczenie usług na rzecz swojego pracodawcy. Według Sądu Apelacyjnego, taka sytuacja wystąpiła w okolicznościach niniejszej sprawy.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

